

Inhoud

Inleiding	13
1 Wat is dans?	19
1.1 Inleiding	20
1.2 De contexten van dans	21
1.2.1 Sociale context	21
1.2.2 Artistieke context	22
1.2.3 Educatieve context	23
1.3 Omschrijvingen van dans	23
1.4 Dans in het basisonderwijs	26
1.4.1 Incidentele of regelmatig terugkerende dansactiviteiten	27
1.4.2 Dans geven in het basisonderwijs	28
1.4.3 Dans in het speciaal basisonderwijs	30
1.4.4 Dans als middel bij andere vakken	30
1.5 Samenvatting	31
2 Werken aan bekwaamheidseisen en vakspecifieke competenties dans	32
2.1 Inleiding	33
2.2 Wat zijn competenties?	33
2.3 Vakspecifieke competenties dans voor de leerkracht	35
2.3.1 Werken aan jezelf als leerkracht	35
2.3.2 Werken met leerlingen in onderwijssituaties	37
2.4 De vermogens van de leerling	39
2.4.1 Uitgangspunten	39
2.4.2 Vermogens en indicatoren	39
2.5 Doelen	42
2.6 Samenvatting	43
3 Theoretische inzichten dans	44
3.1 Inleiding	45
3.2 Het vak dans en leren	46
3.2.1 Leren door doen	46
3.2.2 Methodegebonden en klassikaal onderwijs	47
3.2.3 Actief leren door doen van en met elkaar: het sociaal-constructivisme	47

3.3	Leertheorieën	49
3.3.1	De theorie van psychologische basisbehoeften	49
3.3.2	Ervaringsgericht Onderwijs (EGO)	50
3.3.3	Ontwikkelingsgericht onderwijs (OGO)	51
3.3.4	Authentiek leren	52
3.4	De 21e-eeuwse vaardigheden en het basisonderwijs	52
3.4.1	De 21e-eeuwse vaardigheden in relatie met dans	55
3.5	De ontwikkelingsgebieden bij het vak dans	58
3.5.1	Dansontwikkeling en ontwikkelingspsychologie	58
3.5.2	Dans en ontwikkeling	59
3.5.3	Cognitieve ontwikkeling	60
3.6	Motorische ontwikkeling	62
3.6.1	Dansontwikkelingen	64
3.6.2	Muzikale, beeldende en dramatische invalshoeken bij dans	65
3.7	De ontwikkeling van het zelf	66
3.8	Lichaamsplan, lichaamsbesef en lichaamsidee	68
3.8.1	Lichaamsplan	68
3.8.2	Lichaamsbesef	69
3.8.3	Lichaamsidee	70
3.9	Samenvatting	71
4	Leerinhouden en leerlijn dans	72
4.1	Inleiding	73
4.2	De educatieve context van dans	73
4.3	Dans binnen het leergebied kunstzinnige oriëntatie	75
4.4	Opbouw van dansvaardigheden	75
4.4.1	Het MVB-model	76
4.4.2	Productie, receptie en reflectie	77
4.4.3	Het lichaam als instrument	77
4.4.4	Danselementen	78
4.4.5	Danskwaliteit	79
4.4.6	Vaardigheden voor dans	79
4.4.7	Het MVB-model gekoppeld aan vakinhouden	79
4.5	De leerlijn dans	81
4.5.1	Receptief vermogen	84
4.5.2	Onderzoekend vermogen	84
4.5.3	Creërend vermogen	84
4.4.5	Sociaal vermogen	85
4.5.6	Reflectief vermogen	85
4.5.7	Proces- en productdoelen	85
4.6	Samenvatting	86

5	Creatieve ontwikkeling in dans stimuleren	87
5.1	Inleiding	88
5.2	Creativiteit	89
5.3	Elementen in het creatieve proces	90
	5.3.1 Creatieve ontwikkeling en fantasie	90
	5.3.2 Creatief denken	90
	5.3.3 Creatief denken in combinatie met andere vaardigheden	91
5.4	Het creatieve proces: enkele voorbeelden	91
5.5	Het creatieve proces begeleiden	92
	5.5.1 Randvoorwaarden voor creativiteit	92
	5.5.2 Het creatieve proces op gang brengen en houden	94
5.6	De vrijmakingsfase	95
	5.6.1 Betekenis vrijmakingsfase voor de leerkracht	97
	5.6.2 De randvoorwaarden	97
	5.6.3 De muziekkeuze	102
	5.6.4 Evaluatie van de vrijmakingsfase	103
	5.6.5 Als het niet goed gaat	103
5.7	De rol van de leerkracht en de praktijk van het creatieve ontwikkelingsproces	105
	5.7.1 De fasen van het creatieve proces in een les dans	105
5.8	Creativiteit in het kader van 21e-eeuwse vaardigheden	105
	5.8.1 Creatieve vaardigheden	106
5.9	De creatieve ontwikkeling	107
	5.9.1 De creatieve ontwikkeling in de onderbouw	107
	5.9.2 De creatieve ontwikkeling in de middenbouw	108
	5.9.3 De creatieve ontwikkeling in de bovenbouw	110
5.10	Het beoordelen van leerlingen in een creatief proces	113
5.11	Samenvatting	115
6	Dansactiviteiten	117
6.1	Inleiding	118
6.2	Dansactiviteiten	118
	6.2.1 Is een dansactiviteit een les dans?	120
	6.2.2 Welke doelen streef je na met dansactiviteiten?	120
	6.2.3 Verschillende didactische werkvormen in dansactiviteiten	121
6.3	Quickscan van de beginsituatie van je groep	121
6.4	Beginnen na de quickscan	123
	6.4.1 Stap 1: een dansactiviteit kiezen	123
	6.4.2 Stap 2: een dansactiviteit organiseren	125
	6.4.3 Stap 3: een dansactiviteit introduceren	125
6.5	Waar let je op tijdens het uitvoeren van de dansactiviteiten?	127
6.6	Dansactiviteitenrepertoire	128
	6.6.1 Dansactiviteiten voor de groepen 1-8	129
6.7	Samenvatting	133

7	Een voorgestructureerde dans aanleren	134
7.1	Inleiding	135
7.2	Voorgestructureerde dans	135
7.3	Vormen van voorgestructureerde dans	137
7.3.1	Een muzikale structuur	137
7.3.2	Een ruimtelijke structuur	138
7.3.3	Dansbeweging herhalen	138
7.3.4	Een danscombinatie	139
7.4	Een voorgestructureerde dans aanleren	141
7.4.1	Dansbeschrijvingen	141
7.4.2	Hulptekst	141
7.4.3	Danstutorial	141
7.5	De stapelmethode	142
7.6	Voorbeeld van een voorgestructureerde dans	142
7.7	Samenvatting	146
8	Receptie en reflectie: kijken naar en praten over professionele dansvoorstellingen	147
8.1	Inleiding	148
8.2	Professionele dans als vorm van kunsteducatie	149
8.2.1	Kijken en praten over dans	150
8.2.2	Effecten en doelen bij receptie en reflectie op dans	153
8.2.3	De taal van dans en dansbegrippen	154
8.3	Met leerlingen kijken naar en praten over dans	155
8.3.1	Een dansvoorstelling kiezen	156
8.3.2	Een dansvoorstelling bezoeken	158
8.3.3	Het reflectiegesprek	161
8.4	Leerlijn receptie en reflectie	165
8.5	Beeldmateriaal en vragen voor receptie en reflectie in je groep	165
8.6	Samenvatting	166
9	Lesgeven in de stagepraktijk	167
9.1	Inleiding	168
9.2	Lessen dans voor je stagepraktijk	168
9.2.1	Beeldmateriaal	169
9.2.2	Muziek	169
9.2.3	Voorbeeldlessen	169
9.3	Samenvatting	179

10	Dans in de stagepraktijk	180
10.1	Inleiding	181
10.2	Het Model Didactische Analyse	181
10.3	Een voorbeeldles dans geanalyseerd	183
10.3.1	De structuur van de voorbeeldles	190
10.4	De vakspecifieke lesstructuur	192
10.4.1	De vijf onderdelen van een les dans	192
10.4.2	De vier fasen van een creatief proces	195
10.5	Lesdoelen formuleren	197
10.6	Evalueren en reflecteren	198
10.7	Samenvatting	199
11	Voorbeeldlessen dans	200
11.1	Inleiding	201
11.2	Taken van de leerkracht voor en tijdens een les dans	201
11.3	Organisatie of klassenmanagement voor een actieve les dans	203
11.3.1	De ruimte	203
11.3.2	De vloer	204
11.3.3	Apparatuur	204
11.3.4	Materialen	204
11.3.5	Concentratie en sfeer in het lokaal	205
11.4	Didactische principes en werkvormen	205
11.4.1	Didactische principes	205
11.4.2	Dansspecifieke didactische werkvormen	206
11.4.3	Didactische werkvormen en opdrachten per lesonderdeel	210
11.5	Voorbeeldlessen voor de middenbouw: 'Heelal'	211
11.6	Samenvatting	218
12	Een les dans ontwerpen	219
12.1	Inleiding	220
12.2	De stappen naar een lesontwerp	220
12.2.1	Het vertalen van een onderwerp naar dans	220
12.2.2	Associëren naar aanleiding van een onderwerp	221
12.2.3	Dansbewegingen verkennen	222
12.2.4	Dansopdrachten maken	224
12.2.5	Inbreng van de leerlingen	225
12.3	Vertaalmethodiek	225
12.4	Drie voorbeeldlessen vertaalmethodiek	227
12.4.1	Voorbeeldles vertaalmethodiek voor de onderbouw: 'Herfstblaadjes'	227

12.5	Praktische handreikingen	234
12.5.1	Vorbereiding	234
12.5.2	Opbouw van de les	234
12.5.3	Muziekkeuze	234
12.5.4	Maak je les betekenisvol	235
12.5.5	Checklist	235
12.5.6	Aanmoediging	236
12.6	De reflectiecyclus van Korthagen	236
12.7	Samenvatting	238
13	Dans en andere vakken	239
13.1	Inleiding	240
13.2	Dans in het leergebied kunstzinnige oriëntatie	240
13.3	Cultuur en cultuureducatie	241
13.4	Vakspecifieke competenties dans en cultuur	246
13.5	Dans in samenhang met deelgebieden cultuureducatie	247
13.5.1	Erfgoededucatie en dans	248
13.5.2	Media, media-educatie en dans	249
13.5.3	Literatuureducatie en dans	251
13.5.4	Authentieke kunsteducatie	252
13.6	Dans in relatie met andere vakken	253
13.6.1	Dans in relatie met andere kunstvakken	254
13.6.2	Dans in samenhang met andere vakken	256
13.7	Samenvatting	258
	Literatuur	260
	Register	264
	Over de auteurs	272